Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2025, sen. zn. 29 ICdo 149/2025, ECLI:CZ:NS:2025:29.ICDO.149.2025.1

Číslo: 60/2026

Právní věta:

Požadavek na zaplacení (vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatných právních jednání není (nestává se) incidenčním sporem ve smyslu § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona jen proto, že žalobce se spolu s ním domáhá určení neplatnosti právních jednání, z nichž vzešlo bezdůvodné obohacení žalovaného (obohaceného).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.12.2025

Spisová značka: 29 ICdo 149/2025

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Příslušnost soudu věcná, Změna návrhu na zahájení řízení

Předpisy: § 104a odst. 7 o. s. ř.
§ 11 odst. 1 o. s. ř.
§ 159 odst. 1 IZ
§ 2 písm. b) IZ
§ 2 písm. d) IZ
§ 206 odst. 1 o. s. ř.
§ 206 odst. 2 o. s. ř.
§ 219 odst. 1 písm. a) o. s. ř.
§ 221 odst. 1 o. s. ř.
§ 239 odst. 4 IZ
§ 7 IZ
§ 79 odst. 1 o. s. ř.
§ 7a písm. b) IZ
§ 7b odst. 4 IZ
§ 9 odst. 1 o. s. ř.
§ 95 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce v rozsahu, v němž směřovalo proti třetímu až pátému výroku

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016). V rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016), dovolání zamítl. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016), Nejvyšší soud zrušil s výjimkou druhého a třetího výroku; dále zrušil ve vyhovujícím výroku o určení neplatnosti právních úkonů a v závislých výrocích o nákladech řízení rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 1. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, a věc vrátil ve zrušeném rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2022, č. j. 199 ICm 2291/2018-189, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

> [1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Mgr. Michal Janoušek, M. A., jako insolvenční správce dlužníka Beer & Beverage Company s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (M. H.) jednak určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka, jednak zaplacení částky 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (I. a II. výrok).
>
> [2] Rozhodl o nákladech řízení (III. výrok).

2. K odvolání žalobce a žalovaného (u toho jen proti výroku o nákladech řízení) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 4. 2023, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 916/2022-230 (MSPH 99 INS 9101/2016):

> [1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrocích o věci samé tak, že určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 jsou vůči majetkové podstatě dlužníka neúčinné, a uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 998 292 Kč (první výrok).
>
> [2] Rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

3. K dovolání žalovaného Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 28. 3. 2024, č. j. MSPH 99 INS 9101/2016, 199 ICm 2291/2018, 29 ICdo 142/2023-270, zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 20. 4. 2023 a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Zrušující rozsudek Nejvyššího soudu byl posléze uveřejněn pod číslem 12/2025 Sb. rozh. obč. (dále též jen „R 12/2025“) a stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže je dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu.

4. Usnesením ze dne 27. 6. 2024, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 916/2022-285 (MSPH 99 INS 9101/2016), odvolací soud zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 12. 10. 2022 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

5. Rozsudkem ze dne 8. 1. 2025, č. j. 199 ICm 2291/2018-354, insolvenční soud:

> [1] Určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neplatné (I. výrok).
>
> [2] Zamítl žalobu o určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka (II. výrok).

[3] Uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 30 dnů od právní moci rozsudku částku 998 292 Kč (III. výrok).

[4] Rozhodl o nákladech řízení (IV. výrok).

6. Insolvenční soud – vycházeje z § 22 odst. 1, § 588, § 1908 odst. 1, § 2390 a § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z § 116, § 559 a § 657 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z § 73 odst. 1 a § 74 odst. 1 a 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], a z § 233 odst. 1, § 234, § 237 odst. 1 a § 242 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

7. Žalobce se žalobou ze dne 6. 8. 2018 domáhá neúčinnosti právního jednání dlužníka spočívajícího v tom, že dlužník zaplatil žalovanému dne 21. 3. 2014 částku 928 292 Kč a dne 17. 12. 2014 částku 70 000 Kč.

8. Žalovaný byl v době od 17. 6. 2008 do 16. 12. 2014 jediným společníkem a jednatelem dlužníka (společnosti s ručením omezeným). Zánik jednatelského oprávnění byl zapsán do obchodního rejstříku (až) k 4. 1. 2015.

9. Žalovaný jako jednatel a jediný společník společnosti s ručením omezeným je vůči této společnosti ovládající osobou dle § 73 a § 74 odst. 1 a 3 z. o. k.; dlužník jako společnost s ručením omezeným je ovládanou osobou dle § 74 odst. 1 věty první z. o. k.

10. Žalovaný jako věřitel uzavřel s dlužníkem ústní smlouvy o půjčce dle § 657 obč. zák., a to ve dnech 1. 3. 2009, 6. 10. 2009 a 5. 1. 2013 vždy na částku 100 000 Kč, dne 10. 1. 2010 na částku 550 000 Kč a dne 31. 12. 2012 na částku 70 000 Kč.

11. Žalovaný dále jako zapůjčitel uzavřel s dlužníkem jako vydlužitelem dne 19. 1. 2014 ústní smlouvu o zápůjčce dle § 2390 o. z., na základě které poskytl dlužníku částku 100 000 Kč.

12. Dlužník vrátil žalovanému z titulu půjček a zápůjčky dne 28. 9. 2013 částku 20 000 Kč, dne 21. 3. 2014 částku 928 292 Kč a dne 17. 12. 2014 částku 70 000 Kč. Poslední dvě platby provedl dlužník převodem ze svého účtu na účet žalovaného. S účtem dlužníka disponoval v rozhodné době pouze žalovaný.

13. Právní úkon, kterým dlužník jako osoba ovládaná splatil žalovanému jako osobě ovládající dne 21. 3. 2014 na úhradu půjček a zápůjčky částku 928 292 Kč, byl učiněn v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele dlužníka (jde o jednání, u kterého měl stejný úmysl dlužník i žalovaný) a je absolutně neplatný dle § 39 obč. zák. a § 588 o. z. Absolutně neplatnému „právnímu jednání“ pak nelze odporovat.

14. Platbu ze 17. 12. 2014 zadal z účtu dlužníka žalovaný v době, kdy byl jako jednatel dlužníka stále zapsán v obchodním rejstříku a kdy musel vědět, že valná hromada ze dne 1. 9. 2014 schválila zprávu o hospodaření sdružení VP (dále jen „sdružení“) se ztrátou ve výši 10 364 858 Kč a podíl dlužníka na ztrátě činil 20 %. Dlužník provedl platby ve prospěch žalovaného v době, kdy již neměl majetek dostatečný k úhradě podílu na ztrátě sdružení, což žalovaný musel vědět. Tím došlo ke zkrácení uspokojení věřitelů dlužníka a takové právní úkony dlužníka narušují práva třetích osob (věřitele) chráněná právním řádem způsobem, který vylučuje jejich platnost. Proto měl insolvenční soud za absolutně neplatné právní jednání i platbu ze 17. 12. 2014.

15. Pro neplatnost „právních úkonů“, jimiž dlužník vracel žalovanému půjčky a zápůjčku, zamítl insolvenční soud žalobu co do požadavku na určení neúčinnosti těchto právních úkonů.

16. Při neplatnosti „právních úkonů“ je žalovaný povinen vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu v celkové výši 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (§ 233 odst. 1 insolvenčního zákona).

17. Insolvenční soud uzavírá, že žaloba byla důvodná, když jí bylo vyhověno „z důvodu neplatnosti právních úkonů dlužníka“.

18. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 7. 2025, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025-392 (MSPH 99 INS 9101/2016):

> [1] Zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 v I. výroku a řízení v tomto rozsahu zastavil (první výrok).
>
> [2] Zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 ve III. výroku a v tomto rozsahu věc postoupil Obvodnímu soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“) jako soudu věcně příslušnému (druhý výrok).
>
> [3] Odmítl odvolání žalovaného proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 (třetí výrok).
>
> [4] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně částku 66 636 Kč (čtvrtý výrok).
>
> [5] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 7 345 Kč (pátý výrok).

19. Odvolací soud – vycházeje z § 79, § 104 odst. 1, § 153 odst. 2, § 201, § 218 písm. b), § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

20. V rozsahu, v němž odvolání směřovalo proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025, je odvolací soud odmítl podle § 218 písm. b) o. s. ř. jako podané někým, kdo k odvolání není oprávněn (zamítnutím žaloby v dotčené části nebyla žalovanému způsobena žádná procesní újma).

21. Žalobce se žalobou domáhal výhradně určení, že právní jednání spočívající v zaplacení částek 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 je vůči věřitelům neúčinné. Požadavek, aby soud určil (současně nebo eventuálně) též neplatnost těchto právních úkonů, se nepodává ani z jiných částí žaloby ani z dalších podání žalobce učiněných v průběhu sporu.

22. Ve sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou, tedy tím, jak žalobce vymezil předmět řízení. Předmět řízení žalobce vymezuje v žalobě vylíčením skutečností (skutkových tvrzení), jimiž uvádí skutkový děj, na jehož základě žalobním návrhem (tzv. petitem) uplatňuje svůj nárok. V řízení o určení neúčinnosti jakéhokoliv právního jednání soud řeší (má řešit) otázku (ne)platnosti smlouvy jako otázku předběžnou (k povaze předběžné otázky srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 1031/2005). To se projevuje i tím, že výrok rozsudku soudu samostatně neurčuje, že „právní jednání jsou neplatná“.

23. Tím, že insolvenční soud učinil součástí výroku rozsudku, jímž zamítl odpůrčí žalobu, i důvod zamítnutí (neplatnost právního jednání coby posouzení předběžné otázky) [určil výrokem neplatnost právního jednání], rozhodl nad rámec žalobou (a petitem) vymezeného předmětu řízení (v rozporu s § 153 odst. 2 o. s. ř.), čímž řízení zatížil vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 71/2021 (jde o rozsudek ze dne 15. 9. 2022, uveřejněný v časopise Vybraná judikatura, číslo 7-8, ročníku 2023, pod číslem 77). Pro rozhodnutí o

neplatnosti právního jednání totiž nebyla splněna podmínka řízení spočívající v existenci takového žalobního požadavku (chyběl žalobní návrh na určení neplatnosti předmětného právního jednání).

24. Odvolací soud proto podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil rozsudek insolvenčního soudu v I. výroku a podle § 221 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ve spojení s § 104 odst. 1 o. s. ř. řízení v této části zastavil.

25. Je správný závěr insolvenčního soudu, že uvedená právní jednání jsou absolutně neplatná, když dlužník i žalovaný jednali v úmyslu zkrátit věřitele dlužníka.

26. Byl-li požadavek na určení neúčinnosti právního jednání dlužníka zamítnut pro neplatnost právního jednání, pak je nutné zkoumat důvodnost žaloby o zaplacení peněžité částky z titulu bezdůvodného obohacení. Věcná příslušnost soudu k tomu, aby projednal a rozhodl v prvním stupni spor o zaplacení peněžité částky z titulu bezdůvodného obohacení, se pak určuje podle obecných pravidel určování věcné příslušnosti, neboť nejde o incidenční spor; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 124/2023 (jde o rozsudek ze dne 14. 10. 2024). Věcně a místně příslušnými k rozhodnutí o žalobě na peněžité plnění z titulu bezdůvodného obohacení jsou soudy okresní, v tomto případě obvodní soud (§ 9 a § 84 o. s. ř.).

27. Odvolací soud proto podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil rozsudek insolvenčního soudu v III. výroku a podle § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. věc v této části postoupil obvodnímu soudu jako soudu věcně příslušnému.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

28. Proti usnesení odvolacího soudu ze dne 16. 7. 2025 podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně jde o otázky týkající se:

[1] povahy řízení o určení neplatnosti právního jednání;

[2] věcné příslušnosti soudu ve věci řízení o určení neplatnosti právního jednání;

[3] povinnosti žalovaného vydat majetkový prospěch z neplatného úkonu v rámci insolvenčního řízení;

[4] vázanosti soudu žalobním návrhem.

29. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 se potvrzuje v plném rozsahu, případně, aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Navrhuje rovněž, aby Nejvyšší soud do rozhodnutí o podaném dovolání odložil vykonatelnost i právní moc napadeného usnesení.

30. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k označeným právním otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K povaze řízení o určení neplatnosti právního jednání)

31. Názor odvolacího soudu, že projednávaná věc není incidenčním sporem, odporuje závěrům obsaženým (k tomu, že o incidenční spor jde) v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sp. zn.

29 Cdo 6037/2016 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 82/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 82/2019“)], v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1714/2017 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročníku 2020, pod číslem 39), a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2021, sen. zn. 29 ICdo 142/2019 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 31/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 31/2022“)] (pasáže z těchto rozhodnutí jsou v dovolání citovány). Odvolací soud daný závěr přijal v rozporu s principem předvídatelnosti soudního rozhodování a dvouinstančnosti soudního rozhodování.

K otázce č. 2 (K věcné příslušnosti soudu)

32. Potud dovolatel odkazuje na argumentaci k otázce č. [1]. Nejvyšší soud (totiž) konstantně dovozuje, že v incidenčních sporech je věcně příslušným krajský soud; srov. opět R 82/2019.

K otázce č. 3 (K povinnosti vydat majetkový prospěch)

33. Závěr odvolacího soudu, že dovolatel se měl domáhat vrácení částek u obecného soudu, není správný, když na základě zmocnění obsaženého v § 233 odst. 1 insolvenčního zákona ve spojení s § 234 insolvenčního zákona je insolvenční správce oprávněn domáhat se vydání plnění z neplatného právního úkonu postupem podle insolvenčního zákona v rámci insolvenčního řízení (potažmo v rámci incidenčního řízení). Srov. k tomu závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 19/2016 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2019, pod číslem 67) [pasáže z tohoto rozhodnutí jsou v dovolání citovány], a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. 29 ICdo 21/2020.

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu žalobním návrhem)

34. Nesprávný je i závěr odvolacího soudu, že insolvenční soud o věci rozhodl nad rámec žaloby, zavázal-li žalovaného k úhradě předmětných částek z titulu neplatných právních úkonů, nikoli pro jejich neúčinnost. Potud dovolatel opět odkazuje (na podporu úsudku, že insolvenční soud nevybočil z žalobního rámce) na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 19/2016 (z nichž cituje pasáže k vylíčení skutečností v žalobě). Nadto poukazuje na to, že v průběhu jednání, jež se konala 7. 10. 2024 a 8. 1. 2025 uplatnila jeho zástupkyně s procesní plnou mocí tzv. alternativní petit zahrnující i určení neplatnosti právních jednání.

K vadám řízení

35. V tom, že odvolací soud pominul uplatněný alternativní petit, spatřuje dovolatel i vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Další vadu řízení pak spatřuje v tom, že napadené usnesení neobsahuje ve čtvrtém výroku lhůtu k plnění podle § 161 odst. 1 o. s. ř., takže se tento výrok nestane vykonatelným. Napadené rozhodnutí je rovněž vadné pro svou překvapivost a v nesprávném poučení o tom, že dovolání je přípustné pouze proti prvnímu výroku.

36. Žalovaný ve vyjádření navrhuje zamítnout návrh na odklad vykonatelnosti a právní moci napadeného usnesení. K dalšímu obsahu dovolání se nevyjádřil.

III.
Přípustnost dovolání

37. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

38. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání, maje na zřeteli, že v dané věci může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř.

39. Dovolatel výslovně podává dovolání proti všem výrokům napadeného usnesení (veden i přesvědčením o nesprávnosti poučení o přípustnosti dovolání jen proti prvnímu výroku napadeného usnesení).

40. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti třetímu výroku napadeného usnesení, je Nejvyšší soud odmítl podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. Zkoumání, zda dovolání je objektivně přípustné, totiž předchází posuzování tzv. subjektivní přípustnosti dovolání. Je tomu tak proto, že k podání dovolání je oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma (jakkoli nepatrná) odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší. Srov. např. již např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněného pod číslem 45/2006 Sb. rozh. obč., nebo odstavec 21 odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. 29 ICdo 2/2021, uveřejněného pod číslem 70/2023 Sb. rozh. obč. Tím, že odvolací soud (třetím výrokem) odmítl odvolání žalovaného proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025, nemohl způsobit žádnou procesní újmu žalobci (dovolateli). Ostatně, přípustnost dovolání proti označenému výroku objektivně vylučuje § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř. (což je i důvodem pro odmítnutí dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř.).

41. V rozsahu, v němž směřuje proti čtvrtému a pátému výroku napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož přípustnost dovolání proti výroku o nákladech řízení vylučuje § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

42. V rozsahu, v němž směřuje proti prvnímu a druhému výroku napadeného rozhodnutí, shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., když potud pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. (ve vztahu ke druhému výroku napadeného rozhodnutí, u kterého odvolací soud nesprávně poskytl poučení o nepřípustnosti dovolání, nejde ani o případ dle § 238 odst. 1 písm. k) o. s. ř.; srov. k tomu např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3167/2018) a v posouzení otázek, které dovolatel pojí s těmito výroky, shledává Nejvyšší soud potřebným doplnit některé (dosud neřešené) aspekty věci vzešlé z jeho dosavadní judikatury. Přitom Nejvyšší soud již na tomto místě poznamenává, že dovoláním předestřené právní otázky nepůsobí vůči výrokům, pro jejichž přezkum připustil dovolání (prvnímu a druhému výroku) univerzálně; s prvním výrokem napadeného usnesení se pojí pouze otázka č. [4] a s druhým výrokem napadeného usnesení se pojí pouze otázky č. [1] až [3].

IV.
Důvodnost dovolání

43. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

44. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

45. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

46. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 2 (insolvenčního zákona)

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(…)

b/ insolvenčním soudem soud, před nímž probíhá insolvenční řízení, jakož i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení,

(…)

d/ incidenčním sporem spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení,

(…)

§ 7 (insolvenčního zákona)

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 7a (insolvenčního zákona)

Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

(…)

b/ v incidenčních sporech,

(…)

§ 7b (insolvenčního zákona)

(…)

(4) Insolvenční soud je příslušný ve věcech uvedených v § 7a písm. b) až e).

(…)

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

(…)

d/ spory na základě odpůrčí žaloby,

(…)

g/ spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,

h/ další spory, které zákon označí jako spory incidenční.

(…)

§ 239 (insolvenčního zákona)

(…)

(4) Dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžité plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkova právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

§ 9 (o. s. ř.)

(1) Nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v prvním stupni příslušné okresní soudy.

(…)

§ 11 (o. s. ř.)

(1) Řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu.

(…)

§ 79 (o. s. ř.)

(1) Řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrno, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou.

(…)

§ 104a (o. s. ř.)

(…)

(2) Má-li okresní nebo krajský soud za to, že není věcně příslušný, předloží věc se zprávou o tom svému nadřízenému vrchnímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti okresních, krajských nebo vrchních soudů, popřípadě soudů zřízených k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu, nebo Nejvyššímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti Nejvyššího soudu. Účastníci řízení mají právo se k tomuto postupu a k soudem uváděným důvodům vyjádřit. Vrchní soud (Nejvyšší soud) pak rozhodne, které soudy jsou k projednání a rozhodnutí věci příslušné v prvním stupni, není-li sám věcně příslušný.

(…)

(7) Usnesením vrchního nebo Nejvyššího soudu o věcné příslušnosti jsou účastníci řízení a soudy vázáni.

(…)

§ 206 (o. s. ř.)

(1) Podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.

(2) Bylo-li však rozhodnuto o několika právech se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1) a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena. To neplatí v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání poměru mezi účastníky.

(…)

§ 219a (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud rozhodnutí zruší, jestliže
a/ tu jsou takové vady, že řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepříslušný soud nebo vyloučený soudce anebo soud nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, popřípadě i jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava,

(…)

§ 221 (o. s. ř.)

(1) Zruší-li odvolací soud rozhodnutí podle § 219a,

a/ vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, nebo

b/ postoupí věc věcně příslušnému okresnímu nebo krajskému soudu, popřípadě soudu zřízenému k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu, anebo

(…)

47. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době rozhodnutí o úpadku dlužníka (1. 9. 2017) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn. Budiž dodáno, že s přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb. se v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka (a tedy i ve sporech jím vyvolaných) i v době od 1. 6. 2019 uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

48. Ustanovení občanského soudního řádu v citovaném znění (pro věc rozhodném) nedoznala změn od podání žaloby v této věci (od 6. 8. 2018).

49. V daném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (K povaze řízení o určení neplatnosti právního jednání), č. 2 (K věcné příslušnosti soudu) a č. 3 (K povinnosti vydat majetkový prospěch)

50. V českém procesním právu (a stejně tak v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu) se pro účely zkoumání překážky věci zahájené (litispendence) ve smyslu § 83 o. s. ř., případně pro účely zkoumání překážky věci rozsouzené (*res iudicata*) ve smyslu § 159a o. s. ř., prosazuje tzv. teorie identity skutku, a to závěrem, podle kterého o stejnou věc jde tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo zahájeno nebo pravomocně skončeno jiné řízení, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob, s tím, že tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn, tedy ze stejného skutku. Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté nebo překážka věci zahájené, není významné, jak soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudil po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté je dána i tehdy, jestliže soud skutek posoudil po právní stránce nesprávně, popřípadě neúplně (např. skutek byl posouzen jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a ve druhém jako žalobci). Týchž osob se řízení týká i v případě, jestliže v pozdějším řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které jsou (byly) účastníky dříve zahájeného řízení. Srov. např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009, uveřejněného pod číslem 68/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 68/2011“), nebo usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012, uveřejněného pod číslem 82/2014 Sb. rozh. obč., anebo odstavec 57 odůvodnění usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 31 Cdo 1178/2023, uveřejněného pod číslem 74/2024 Sb. rozh. obč.

51. Věcná (druhová, předmětová) příslušnost pak vymezuje (v § 9 a § 9a o. s. ř.) okruh působnosti mezi jednotlivými druhy soudů z toho hlediska, který druh soudů má v prvním stupni (v první instanci) „v náplni“ rozhodování o určitém typu sporů srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009“), str. 44, a obdobně pak díla Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl I., druhé opravené a doplněné vydání (nákladem vlastním), Praha 1926, str. 106 a 107, nebo Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha, Linde Praha – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002, str. 117 a násl. V judikatuře srov. např. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2025, Cpjn 201/2024, uveřejněné pod číslem 1/2025 Sb. rozh. st. (dále jen „stanovisko“), odstavec 29.

52. Přitom nelze pominout, že podle judikatury Ústavního soudu je správné určení soudu věcně příslušného k projednání a rozhodnutí té které věci součástí práva na zákonného soudce ústavně zaručeného článkem 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“); srov. např. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. III. ÚS 200/98, uveřejněného pod číslem 155/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nález je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 1. 1999, sp. zn. III. ÚS 293/98, uveřejněného pod číslem 11/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, odstavec 19 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 1206/14, uveřejněného pod číslem 48/2015 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo odstavec 17 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 162/16, uveřejněného pod číslem 50/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. V odstavci 19 odůvodnění nálezu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08, uveřejněného pod číslem 118/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, k tomu Ústavní soud dodal, že nesprávným rozhodnutím soudu o věcné příslušnosti bude vždy též porušeno ústavně garantované právo na zákonného soudce. V jednom ze svých recentních nálezů (ze dne 19. 9. 2024, sp. zn. III. ÚS 1951/21) Ústavní soud doplnil (v odstavci 70 odůvodnění), že podstatou záruky v podobě práva na zákonného soudce je, že: „(…)

podávání návrhů soudům … se odehrává podle předem stanovených pravidel (…)“. Srov. k tomu shodně opět i stanovisko, odstavec 24 a odstavec 29 in fine.

53. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi rovněž opakovaně vysvětlil, že občanský soudní řád vychází při stanovení věcné příslušnosti soudu ze zásady *perpetuatio fori* (promítnuté v § 11 odst. 1 o. s. ř.), podle níž se věcná příslušnost posuzuje podle okolností, které tu jsou v den zahájení řízení (§ 82 odst. 1 o. s. ř.), a takto určená příslušnost trvá až do skončení řízení; změny skutečností rozhodných pro posouzení věcné příslušnosti, jež nastanou až v průběhu řízení, jsou (nestanoví-li zákon jinak) nerozhodné. Touto zásadou se pak řídí (mají řídit) i vrchní soudy, rozhodují-li o věcné příslušnosti postupem podle § 104a o. s. ř. Rozhodnutí o věcné příslušnosti vydané podle posledně označeného ustanovení je pro účastníky i soud závazné (jak ostatně plyne z § 104a odst. 7 o. s. ř.). Poté, kdy vrchní soud rozhodne postupem podle § 104a o. s. ř., tudíž nemůže být v dané věci otázka věcné příslušnosti znovu úspěšně nastolena, a to bez ohledu na to, změní-li se skutečnosti rozhodné pro posouzení věcné příslušnosti. Usnesení o věcné příslušnosti vydané postupem podle § 104a o. s. ř. je závazné i tehdy, je-li věcně nesprávné.

54. K tomu srov. v judikatuře Nejvyššího soudu již důvody R 68/2011, jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách, nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013, uveřejněného pod číslem 69/2014 Sb. rozh. obč. V literatuře srov. shodně opět i Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009, str. 68.

55. S přihlédnutím k § 7 insolvenčního zákona pak v poměrech právní úpravy týkající se incidenčních sporů [tedy (ve smyslu § 2 písm. d) insolvenčního zákona) sporů vyvolaných insolvenčním řízením] má před úpravou obsaženou v občanském soudním řádu přednost pravidlo vymezující potud věcnou příslušnost krajských soudů jako soudů prvního stupně v § 7a písm. b) insolvenčního zákona. Pravidla zakotvená v občanském soudním řádu pro věcnou příslušnost v návaznosti na zásadu *perpetuatio fori* v § 11 odst. 1, § 104a, § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. se však přiměřeně aplikují i pro incidenční spory (jak dokládají i dále označená rozhodnutí Nejvyššího soudu).

56. Skutečnost, že insolvenční soud žalobu pravomocně zčásti zamítl co do požadavku na určení neúčinnosti předmětných právních úkonů (právního jednání) [plateb z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 coby plnění dluhu z půjček a zápůjčky], tedy není důvodem ke změně věcné příslušnosti soudu prvního stupně k projednání a rozhodnutí věci ve zbývající (nerozhodnuté) části. To ale ani nebyl důvod, pro který odvolací soud přikročil (druhým výrokem napadeného rozhodnutí) ke zrušení III. výroku rozsudku insolvenčního soudu a postoupení věci obvodnímu soudu.

57. Nejde ani o to, že by odvolací soud neměl předmětný spor v původní podobě za spor incidenční (jak nesprávně dovozuje dovolatel). Závěr odvolacího soudu, že k projednání a rozhodnutí sporu o vydání (zaplacení) částky 998 292 Kč jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy, totiž není založen na popření toho, že spor na základě odpůrčí žaloby je incidenčním sporem (§ 2 písm. d), § 159 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona) a že incidenčním sporem je ve smyslu § 2 písm. d) a § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona spor o určení neplatnosti předmětných právních úkonů (právního jednání), nýbrž na tom, že po vyčerpání (věcném posouzení) otázek týkajících se těchto incidenčních sporů u věcně příslušného krajského soudu (insolvenčního soudu), umožňuje zjištěný skutkový stav věci (vycházející z žalobních tvrzení) posouzení požadavku na vydání (zaplacení) částky 998 292 Kč z titulu bezdůvodného obohacení získaného obohaceným (žalovaným) na úkor ochuzeného (dlužníka) plněním na základě neplatných smluv o půjčce a neplatné smlouvy o zápůjčce (§ 451 odst. 2 obč. zák., § 2991 o. z.) [jiné právní posouzení téhož skutku; srov. i § 118a odst. 2 o. s. ř.].

58. Obecně platí, že v těch případech, kdy žalobce kumuluje v žalobě vůči stejnému žalovanému

několik různých nároků, z nichž některé nespadají do věcné příslušnosti soudu prvního stupně, u kterého se vede řízení, neospravedlňuje prolomení (porušení) práva na zákonného soudce garantovaného článkem 38 odst. 1 Listiny pouhá skutková nebo právní „blízkost“ (souvislost) těchto nároků. Jinak řečeno, soud není oprávněn věc projednat a rozhodnout o ní ohledně nároku, k jehož projednání a rozhodnutí v prvním stupni není věcně příslušný, jen proto, že jde o nárok uplatněný vůči žalovanému společně se skutkově a právně souvisejícím nárokem, k jehož projednání a rozhodnutí v prvním stupni je soud věcně příslušný. Toto pravidlo se prosazuje v soudní praxi i v těch případech, kdy nejde o objektivní kumulaci nároků žalobcem, nýbrž o to, že proti žalobě stojí (věcně nepříslušná) vzájemná žaloba žalovaného (srov. k tomu např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3552/2020).

59. Dovolatel se odpůrčí žalobou domáhal jednak určení neúčinnosti právních úkonů (právního jednání) dlužníka spočívajících v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému, jednak zaplacení částky 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka. Oba tyto požadavky jsou součástí odpůrčího nároku, což co do požadavku na zaplacení částky 998 292 Kč (navázaného na předchozí určení neúčinnosti plateb) plyne z § 239 odst. 4 věty druhé insolvenčního zákona.

60. Závěr, že takto požadované plnění nelze přiznat jako odpůrčí nárok (jelikož neplatnému právnímu úkonu nelze odporovat) je závěrem konečným ve vztahu k požadavku na určení neúčinnosti právních úkonů. Ve vztahu k požadavku na zaplacení částky 998 292 Kč však zjištěný skutkový stav věci (podle kterého žalovaný obdržel předmětné částky od dlužníka na základě neplatných právních úkonů) nutně otevírá otázku, zda potud nelze vyhovět žalobě z titulu bezdůvodného obohacení žalovaného (obohaceného) na úkor dlužníka (ochuzeného).

61. Soudem věcně příslušným k žalobě o zaplacení (vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu je v prvním stupni soud okresní. Oproti mínění dovolatele pak požadavek na zaplacení (vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu není (nestává se) incidenčním sporem ve smyslu § 159 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona jen proto, že žalobce se spolu s ním domáhá v režimu označeného ustanovení určení neplatnosti právních úkonů, z nichž vzešlo bezdůvodné obohacení žalovaného (obohaceného). Jinak řečeno, kdyby žaloba v této věci byla od počátku formulována tak, že žalobce se za základě popsaného skutku domáhá vůči žalovanému (obohacenému):

[1] určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neplatné,

a zároveň

[2] zaplacení částky 998 292 Kč (coby bezdůvodného obohacení žalovaného z těchto neplatných právních úkonů) do majetkové podstaty dlužníka,

pak by současně nebylo žádných pochyb o tom, že k projednání a rozhodnutí požadavku na určení neplatnosti právních úkonů je v prvním stupni věcně příslušný insolvenční soud (krajský soud), kdežto k projednání a rozhodnutí požadavku na zaplacení (vrácení) částky 998 292 Kč (coby bezdůvodného obohacení žalovaného z těchto neplatných právních úkonů) je v prvním stupni věcně příslušný okresní soud; pouhá skutková nebo právní „blízkost“ (souvislost) těchto nároků k jejich společnému projednání u jednoho soudu nestačí.

62. Tam, kde pravidla o věcné příslušnosti soudů při jiném právním posouzení téhož skutku zakládají věcnou příslušnost jiného soudu prvního stupně (než toho, u kterého řízení dosud probíhalo), je tedy odvolací soud oprávněn přijmout rozhodnutí podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a § 221 odst. 1

písm. b) o. s. ř. V posuzované věci se tato možnost otevřela pravomocným rozhodnutím o zamítnutí odpůrčí žaloby; srov. v obdobných souvislostech např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. 29 ICdo 29/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2023, sen. zn. 29 ICdo 13/2022, anebo (opět) rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 124/2023. Oporou pro závěr, že insolvenční soud (krajský soud) je v prvním stupni věcně příslušný k projednání a rozhodnutí sporu o zaplacení (vydání, vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu, není ani úprava obsažená v § 233 odst. 1 a § 234 insolvenčního zákona [žádné z těchto ustanovení nepřiznává insolvenčnímu správci možnost domáhat se zaplacení (vrácení, vydání) bezdůvodného obohacení u insolvenčního soudu)]. Z dovolatelem citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 19/2016 takový závěr též neplyne (tam byla věcná příslušnost závazně určena rozhodnutím nadřízeného vrchního soudu).

63. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v rozsahu druhého výroku napadeného rozhodnutí správné bez zřetele k tomu, zda případně obstojí (zda je správný) závěr, že předmětem řízení nebyl požadavek na určení neplatnosti právních úkonů (promítnutý v prvním výroku napadeného rozhodnutí). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání proti druhému výroku napadeného rozhodnutí zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.).

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu žalobním návrhem)

64. Závěru odvolacího soudu, že požadavek na určení neplatnosti plateb nebyl uplatněn žalobou ani později, oponuje dovolatel též poukazem na obsah jednání konaných u insolvenčního soudu 7. 10. 2024 a 8. 1. 2025.

65. Ze spisu se podává, že při jednání, jež se konalo 8. 1. 2025, zástupkyně žalobce s procesní plnou mocí uvedla, že „(…) trvají na žalobě tak, jak byla podána, respektive navrhují, aby soud rozhodl o neplatnosti právních úkonů dlužníka – platby ze dne 21. 3. 2014 a platby ze dne 17. 12. 2014. Pokud by soud neposoudil tyto platby jako neplatné, tak aby soud vyhověl žalobě a rozhodl o tom, že tyto úkony jsou neúčinné.“ [srov. protokol o jednání ze dne 8. 1. 2025, č. l. 351 p. v. (v němž se u data identifikujícího druhou platbu vyskytuje chyba v psaní, již Nejvyšší soud při reprodukci přednesu nepřevzal)]. Nehledě k tomu, že takto zachycený přednes neumožňuje bez dalšího uzavřít, zda šlo o další nárok uplatněný samostatně vedle již původních žalobních nároků, nebo zda šlo o nárok uplatněný formou eventuálního petitu (podle obsahu protokolu možná jako primární), v každém případě neobstojí úsudek odvolacího soudu, že požadavek, aby soud určil (současně nebo eventuálně) též neplatnost právních úkonů, se nepodává z žaloby ani z dalších podání žalobce učiněných v průběhu sporu (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 21 odůvodnění shora).

66. Dlužno dodat, že ve způsobu, jakým před insolvenčním soudem uplatnil požadavek na určení neplatnosti plateb, nemá jasno ani sám dovolatel, jenž potud (pro dovolací soud překvapivě) v dovolání tvrdí, že šlo o tzv. alternativní petit. K tomu, co se rozumí žalobou s alternativním petitem srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009, str. 507, a v judikatuře např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2020, sp. zn. 29 Cdo 4717/2018 (s další tam označenou judikaturou). Za takového stavu věcí insolvenční soud bez vyjasnění povahy tohoto procesního úkonu a následného řádného připuštění změny žaloby (§ 95 o. s. ř.) nebyl oprávněn bez dalšího rozhodovat o určení neplatnosti právních úkonů. Ke změnám žaloby srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2502/2000, uveřejněný pod číslem 21/2003 Sb. rozh. obč., a z recentní judikatury Nejvyššího soudu např. odstavec 45 a násl. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sen. zn. 29 ICdo 29/2022, uveřejněného pod číslem 4/2025 Sb. rozh. obč., a k postupu soudu, má-li podání, kterým žalobce uplatnil změnu žaloby, vady, srov. např. již důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 85/2002, uveřejněného pod číslem 57/2003 Sb. rozh. obč., a z recentní judikatury Nejvyššího soudu např. odstavec 37 a násl. odůvodnění usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 21 Cdo 175/2023.

67. Dovolání je z popsaných příčin důvodné (rozhodnutí odvolacího soudu je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k níž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti; § 242 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil v prvním výroku a ve čtvrtém a pátém výroku (jež jsou závislými výroky o nákladech řízení; § 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.). Důvody, pro které bylo v označené části zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu (neujasněný předmět řízení), platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně; proto Nejvyšší soud zrušil ve vyhovujícím výroku o určení neplatnosti právních úkonů a v závislých výrocích o nákladech řízení i toto rozhodnutí a potud vrátil věc insolvenčnímu soudu (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

68. Rozhodnutím o dovolání se stal bezpředmětným požadavek dovolatele na odklad právní moci a vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.